

Wat als ... we alles in het teken stellen van het realiseren van alledaags geluk?

Terugblik op de Avond van de Dialoog van Lumens 2016

Voor de derde keer organiseerden Lumens en haar Raad van Toezicht op donderdag 22 september de Avond van de Dialoog. “Wat als we alles in het teken stellen van het realiseren van alledaags geluk?” was de vraag waarover vertegenwoordigers van gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijven uit de regio tijdens een driegangenmenu in Dynamo van gedachten wisselden. Het was een geslaagde avond met ruim 80 deelnemers die zich inzetten voor de samenleving. Met volop ideeën voor een gelukkiger samenleving, maar ook nieuwe vragen.

De Avond van de Dialoog is een jaarlijks initiatief van de Raad van Toezicht van Lumens. Op deze manier willen de leden van die raad het gesprek aangaan met samenwerkingspartners: gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijven, maar ook bewoners. Want Lumens focust op krachten waarmee maximale meerwaarde kan worden gerealiseerd in de samenwerking. Dit jaar was ‘Alledaags geluk’ het thema. We blikken graag met je terug op een boeiende en inspirerende avond.

Het uitgangspunt

“De traditionele inrichting van het sociaal domein bestaat niet meer. Bewoners krijgen meer en meer zeggenschap toebedeeld. Gevraagd en ongevraagd. Sociaal werk is niet langer enkel het domein van welzijnsorganisaties; het bedrijfsleven en onderwijs hebben hierin een groeiende rol. Samenwerking tussen bewoners, bedrijven, gemeenten, maatschappelijke organisaties en onderwijs kan meerwaarde opleveren in die kanteling. Organisaties in het sociaal domein zoeken en vinden hun plek en rol in een nieuw speelveld. Het realiseren van alledaags geluk, dat is eigenlijk wat al die organisaties proberen te bereiken. Wat gebeurt er als we ons daar echt op gaan richten? Welke versnelling of betekenis geeft dit aan de kanteling? Hoe zien de rollen er dan uit en op welke manier gaan we dat alledaags geluk dan organiseren?”

Eindhoven, 22 september 2016 – Rond 17.30 uur trekt [Dynamo](#) een heel ander publiek dan normaal. In plaats van jongeren, stromen er nu ruim tachtig volwassenen binnen. Om elkaar te inspireren, om lessen van elkaar te leren. Om te halen, maar zeker ook om te brengen. En om samen te genieten van een heerlijk diner, verzorgd door [Reizende Spijzen](#) van [Stichting Robin Hood Eindhoven](#).

Eva Stam-Pauptit, locatiemanager bij Driessen HRM: “Wij werken veel samen met Lumens. Maatschappelijk ondernemen is een belangrijk thema voor Driessen HRM. Ik heb me aangemeld voor deze avond om te kijken of er nog vragen zijn waar wij antwoord op kunnen geven.”

Talent als basis voor geluk

Dansgroep HipHopLab040 opent de Avond van de Dialoog met een dynamisch optreden. Nina, Dewi, Cristian en Jaïr kregen vanuit Dynamo Jeugdwerk kansen om zich versneld verder te ontwikkelen en dansen inmiddels (semi)professioneel, naast hun inzet binnen [Dynamo Jeugdwerk](#). Er is meteen leven in de zaal. Jos van Nunen, bestuurder van Lumens, heeft dan ook de aandacht als hij de avond

inleidt. “Dat we u ontvangen in Dynamo is geen toeval”, vertelt hij. “Dit jongeren centrum annex poppodium is namelijk een van de 25 geluksplekken die Eindhoven rijk is. Waar positiviteit en optimisme de leidraad vormen voor alledaagse keuzes, voor het zoeken en vinden van kansen en voor het stimuleren van talenten in jezelf en elkaar.” Als bestuurder van Lumens is Jos er trots op dat Lumens met Dynamo, maar ook wijkcentrum Het Bellefort, Speelpark de Splinter en De Berenkuil maar liefst 4 van de 25 geluksplekken in deze mooie stad onder haar hoede heeft. Geluk speelt daarbij een belangrijke rol, en dan niet in de zin van geluk dat je moet hebben bij kansspelen: “Onze medewerkers en vrijwilligers gaan steeds op zoek naar mogelijkheden om bewoners en jongeren te inspireren. Inspiratie als basis, impact als doel; zo realiseren wij het geluk op onze geluksplekken.”

Jos van Nunen, bestuurder Lumens: “Ik was deze zomer op vakantie en dat was echt geluk. Iedere dag bracht iets nieuws, iets wat me deed verwonderen. Dat werkt enorm inspirerend. Dat deed mij beseffen wat puur geluk betekent. Dat verwonderende, dat inspirerende, dat zie je ook bij de Avond van de Dialoog.”

Het onderwerp van de avond is geland. Pieter Vergroesen, interim-voorzitter van de Raad van Toezicht (voor de oplettende lezer: er is een [vacature](#)), gaat daar nog even op door: “Geluk voor iedereen, daar willen we een steentje aan bijdragen. Met zijn allen hebben we een geweldig potentieel om geluk te realiseren. We zoeken nieuwe structuren, nadat we een aantal heilige huisjes hebben gesloopt. We stellen de bewoner centraal met een grotere rol en meer inspraak, en een terugtrekkende (lokale) overheid. En daaromheen georganiseerd ondersteuning, hulpverlening en inspiratie. Toch kan geluk soms ook ver weg liggen.” Pieter schetst de situatie van een werknemer die een financieel probleem heeft, waardoor hij minder goed functioneert tijdens zijn dagelijks werk, met gevolgen voor de werkgever als het gaat om productiviteit. Waardoor de sfeer in huis niet meer is zoals het hoort, wat zich bij een van de kinderen in het gezin uit in opstandig gedrag op school. Waardoor het geluk van het gezin onder druk komt te staan. “Wie zijn wij dan om vooraf, en ieder voor zich, te bepalen wat er zou moeten gebeuren om het geluk weer in dit gezin te herintroduceren? En waarom zijn we er niet samen voor dit gezin?” Het is een dynamiek die even wonderlijk als hardnekkig is. “We hoeven het wiel vanavond niet uit te vinden”, stelt de voorzitter de aanwezigen gerust. “We kunnen elkaar wel inspireren en van elkaar leren.”

De filosofie

[Joke Hermsen](#), filosoof en als auteur bekend van onder andere haar essaybundels *Stil de tijd* en *Kairos, een nieuwe bevlogenheid*, neemt de aanwezigen verder mee op het pad van geluk. “Geluk is een van de moeilijkste filosofische begrippen. Het is lastig te omschrijven, subjectief”, begint ze. Met een filosofische improvisatie wil ze een aantal handvatten geven. “Als je geluk ervaart, is dat omdat iets is gelukt. Het woord geluk is etymologisch verbonden met het werkwoord ‘gelukken’.” Het is een helder inzicht. Het helpt om de voorwaarden voor het gelukken van projecten, ontwikkelingen, enzovoort te laten slagen.

‘Kantelen’, een woord dat vandaag al een paar keren voorbijkwam, vindt Joke ook een mooi woord. “De maatschappij kantelt. Dat is allemaal leuk en aardig, maar kantelen kan de ene kant op en de andere kant. Als het maar de goede kant op gaat ...” Wanneer dat dan het geval is, is dat volgens Joke als het de indruk geeft dat het geluk(t) is.

Joke Hermsen, auteur en filosoof: “We zijn obsessieve klokkijkers geworden sinds de opkomst van de arbeid. In de kloktijd moet het harder, sneller, meer. Tijd dreigt daarmee de vijand van geluk te worden.”

Met een sprong in de tijd, komen we vervolgens met Joke in Griekenland terecht. “Tijd is belangrijk, anders waren wij hier nooit allemaal op tijd geweest. Volgens de oude Grieken heeft tijd echter twee gezichten. Dat van de god Chronos, en dat van de god Kairos. Chronos’ tijd is de kloktijd, de puntjes op de klok waaraan je kunt zien of je op tijd bent. Chronos wordt dan ook afgebeeld met een zandloper. Chronos’ tijd maakt je bewust van eindigheid. Dat zet je in beweging. Zou je anders vandaag hier gekomen zijn? Of zou je denken: ach, ik ga wel over 300 jaar?”

Joke maakt een zijstap naar de tijd die we achter een scherm doorbrengen en weet te vertellen dat het deel van het brein waar het empathisch vermogen van mensen zit, aantoonbaar kleiner wordt op hersenscans naarmate het leven van de persoon meer op het scherm plaatsvindt. “Connected zijn is niet hetzelfde als live communicatie en live aandacht geven. 78% van communicatie draait om non-verbale communicatie. Je luister niet alleen, je kijkt ook naar mijn mimiek en hoe ik erbij sta.”

Terug naar de tijd. De puntjesklok is dus een kunstmatige tijd om de wereld te organiseren. “Maar je voelt hem niet”, stelt Joke. De tijd van Kairos is dus een ander soort tijd, met in zijn beeldmerk een weegschaal en vleugels. Het is tijd om te wikken en te wegen, de balans te vinden, een nieuw evenwicht. Tijd om het juiste moment af te wachten, daar is het weer: het kantelpunt. Kairos maakt een comeback in deze andere tijd. “Als je mediteert, wandelt, voor je uit zit te staren, mijmert zonder een extern doel, dan vergeet je de kloktijd. Dan ervaar je de tijd: het zelf er zijn en in de aandacht van de tijd zitten. ‘De tijd bestond even niet’, zeg je dan. Je bedoelt: er was even geen kloktijd.” Kairos’ tijd is dus flowtijd: tijd waarin nieuwe dingen gebeuren, waarin alles stroomt. In flowtijd zit je niet krap in de tijd. Dat geeft het denken en doen volgens Joke vleugels. Het geeft inspiratie.

“Het domein is pas in balans als de twee tijden samenkomen. Er moet ruimte zijn voor het inrichten ervan. Pas dan is er ruimte voor meer flow en creativiteit, en uiteindelijk meer geluk.”

Tineke Linssen, actief in de Veldhovense politiek en als pedagoog: “Ik ben fan van Joke Hermsen, de spreker, en was dan ook benieuwd hoe zij dit onderwerp zou aanvlagen. Natuurlijk was ik ook benieuwd naar wie er allemaal nog meer naar deze avond zouden komen. Echt contact is zoveel waardevoller, zoals Joke al zei in haar lezing.”

Stellingen

Geluk zit in een klein hoekje. Maar in welke hoek moet je het zoeken, wie is daarvoor verantwoordelijk en wat is eigenlijk geluk? Zijn bewoners zelf verantwoordelijk voor hun geluk of is het de taak van overheidsinstanties om alledaags geluk te faciliteren? Het zijn vragen die niet eenvoudig te beantwoorden zijn, ook niet voor de professionals die hierover met elkaar de dialoog aangaan. Ze zijn verdeeld over acht tafels en krijgen via het presentatiescherm de eerste van vijf stellingen voorgelegd:

Stelling 1 - *Geluk is van mensen zelf. De overheid faciliteert om ervoor te zorgen dat mensen gelukkig worden. Hoe meer de overheid dit ziet als haar verantwoordelijkheid, des te minder zullen mensen in staat zijn om zelf geluk te bereiken.*

“Als je niet gelukkig bent, kun je dat de overheid dan verwijten?” Op die manier vertaalt een deelnemer aan een van de tafels de stelling. “Wij roepen wel dat we willen kantelen, maar als mensen niet willen, gebeurt er niets”, haakt iemand anders in. Een andere gedachte die hardop uitgesproken wordt: “Toch heeft de overheid wel de taak om geluk te faciliteren. Geluk is voor mij bijvoorbeeld dat ik binnen tien minuten op mijn werk kan zijn, in plaats van in een uur.” Een mooi voorbeeld, waarbij iemand zich wel kan afvragen of de overheid niet ook verantwoordelijk wordt gesteld voor dingen waarvoor de burger zelf verantwoordelijk is. “Burgers zoeken vaak niet zelf naar oplossingen. Bij mij in de straat stond een busje in de weg en in plaats van zelf de eigenaar van het busje aan te spreken, belde een bewoner de gemeente.” We werken het misschien ook zelf in de hand. Aan deze tafel blijkt dat het in het onderwijs bijvoorbeeld een terugkerende vraag is of het de taak van het onderwijs is om leerlingen bij de hand te nemen en ze mee te nemen in problematiek, of dat het beter is om ze los te laten. “En ouders faciliteren hun kinderen op alle mogelijke manieren. Dan zijn ze gelukkig. De keerzijde is dat ze niet kunnen omgaan met tegenslag.”

Na ongeveer tien minuten verschijnen er twee vragen op het presentatiescherm. Alle deelnemers in de zaal kunnen de vraag via hun telefoon of tablet digitaal beantwoorden. De discussies aan de tafels zijn nu zo mogelijk nog luider.

Stelling 2 - *Laten we niet naïef zijn... klein geluk is wel heel romantisch als we niet de werkelijkheid onder ogen zien. Zorg is onbetaalbaar en we zullen eerst grondig het systeem moeten veranderen.*

Aan een van de tafels is men het grondig met elkaar oneens. De stelling is ook eigenlijk lastig te duiden. Heeft het eerste deel wel iets te maken met het tweede deel? Onbetaalbaar, kost het teveel of is het niet in waarde uit te drukken? “Zorg is maar een heel klein onderdeel van geluk”, zegt iemand. “Het is ook slechts een middel.” En dat zorg onbetaalbaar is, dat roepen ze nu eenmaal altijd. Of het systeem moet veranderen, daarover lopen de meningen uiteen.

Stelling 3 - *Het ‘geluksrendement’ van een organisatie hoort een vaste waarde te zijn in de uitgangspunten van goed bestuur en goed toezicht.*

“Het is lastig om het hiermee oneens te zijn”, vindt iemand. Maar daar zijn niet al zijn tafelgenoten het mee eens. “Dit wordt soms wel geroepen, maar de economische factor staat meestal toch centraal.” Na verschillende beschouwingen zijn de tafelgenoten het echter met elkaar eens dat het geluksrendement wel een belangrijke waarde is. Aan een andere tafel vindt men dat ook, maar vraagt men zich tegelijkertijd af of dat rendement wel meetbaar is. “Het is een belachelijk woord”, vindt iemand zelfs. “De waarde zou vanuit de organisatie zelf moeten komen, als uitgangspunt, maar niet als beleidsonderdeel.” Wanneer het gaat om het noemen van parameters voor het geluksrendement, blijkt tevredenheid een veelgenoemde. “Op school is dat ook een belangrijk item”, weet iemand uit het onderwijs. “Leerlingtevredenheid en medewerkerstevredenheid geven we veel aandacht.”

Stelling 4 - *Geluk als beleidsthema is zwaar overschat. We zullen in het huidige (economische) klimaat en de ontwikkelingen die ons nog wachten alle energie nodig hebben om de basis (schoon, heel en veilig) op orde te brengen en houden.*

“Draagt ‘schoon, heel en veilig’ bij aan geluk?” De piramide van Maslow wordt er aan een tafel bijgehaald: “Kan iemand gelukkig zijn als de basis niet op orde is?” Sommige mensen denken toch van wel. Aan een andere tafel vindt men dat er geen beleid moet zijn op geluk, wel op kansen.

Stelling 5 - *Geluk is een zaak van werkgevers. Zij hebben het grootste bereik en de grootste invloed op het alledaagse geluk van de grootste groep mensen in dit land. Werkgevers moeten daarom in de lead geplaatst worden en hierop afgerekend worden. Alle andere partijen zijn hier faciliterend en aanvullend op.*

Deze stelling roept veel vragen op. “Afrekenen past niet bij geluk”, meent iemand. “Geldt dit ook voor gemeenten?”, vraagt iemand anders zich af. Juist voor gemeenten, vindt iemand. Toch blijkt dat de aanwezigen in de zaal de gemeente niet de belangrijkste partij vinden als het gaat om het realiseren van geluk. De meerderheid van de zaal is het uiteindelijk niet eens met de stelling, zo blijkt uit de uitkomsten.

Pieter Vergroesen, interim-voorzitter Raad van Toezicht Lumens: “De feitelijke uitkomsten van de vragen zijn niet zo belangrijk. De gesprekken die we hierover voeren wel. Dat is geluk(t).”

Inzichten om mee verder te gaan

Je kunt niet één partij aanwijzen die verantwoordelijk is voor het geluk van mensen, meestal is er iemand anders bij nodig, is een belangrijke conclusie van de avond. Juist daarom is het zo mooi dat er vanavond zoveel verschillende partijen bij elkaar zitten. Het legt een mooie basis voor verdergaande samenwerking voor maximale meerwaarde in alledaags geluk. Het sociaal domein is nog lang niet uitgepraat, dat is duidelijk. Lumens, haar Raad van Toezicht en alle andere deelnemers zijn wél gekomen tot tal van inzichten en meningen over de manier waarop je mensen die het lastig vinden om mee te doen met de samenleving kunt stimuleren. Kortom, om bij te dragen aan het geluk van mensen.